

A magyar nyelvű kémiai irodalom korai korszakai

The early era of Hungarian chemical literature

Gazda István CSc

mati@tudomanytortenet.hu

Initially submitted October 20, 2011; accepted for publication November 5, 2011

Abstract:

A régi magyar nyelvű kémiai irodalom kezdetben a természetfilozófiai munkák fejezeteként jelent meg, később az ásványtanok, s a balneológiai munkák tartalmaztak kémiai részeket. 1800-ban jelent meg az első nagy vegytani munka, Nyulas Ferenc jóvoltából. 1827-től kezdődően – egy akkori rendelkezés értelmében – magyar nyelven is elkészíthették a gyógyszerész-hallgatók gyógyszeres értekezéseiket. Az azt követő jó tíz esztendőben nagyszámú magyar nyelvű disszertáció készült, amelyek olvasását megnehezíti, hogy ez egybeesett a kémiai szaknyelv megreformálásának időszakával. A középiskolai fizikatankönyvekben évtizedeken át önálló fejezetet alkottak a magyar nyelvű kémiai leírások. 1858-tól kezdődően az Akadémia új tagokkal bővült, s ennek köszönhetően megelénkült a magyar nyelvű kémiai kiadványok közreadása. A bibliográfia 1631-től 1858-ig tekinti át a magyar nyelvű kémiai leírásokat is tartalmazó munkákat, amely az első ilyen jellegű összeállítás.

Keywords: Chemistry, history, language history, balneology, language reform, bibliography, Hungarian Chemical Works

Kulcsszavak: kémiatörténet, nyelvtörténet, balneológia, nyelvújítás, bibliográfia, magyar kémiai művek

**Az önálló kémiai munkák, illetve vegytani részeket is tartalmazó
természetfilozófiai-természettudományi, illetve orvosi-gyógyszertani és mineralógiai
művek
(1631–1858)**

Önálló magyar nyelvű kémiai szakkönyvek aránylag későn jelentek meg a magyar tudományos könyvek sorában, a kémiai leírások azt megelőzően inkább a fizikai művek részeként, illetve balneológiai munkák vegytani fejezeteként, esetleg természetfilozófiai dolgozatok részeként láttak napvilágot. 1827-től kezdődően a gyógyszerészdoktori

értekezések sorában már nagyszámú vegytani dolgozat jelent meg magyar nyelven,¹ s később az Akadémia gondozásában is születtek önálló kémiai szakmunkák.

Célunk a kezdeti korszak műveinek bibliográfiai jellegű áttekintése, egészen Than Károly felléptéig. (A teljes Than-bibliográfia 2008-ban elkészült, Beck Mihály és a Magyar Tudománytörténeti Intézet közös munkájának eredményeként.²)

Bibliográfiánkat négy korszakra osztottuk: az elsőben azokat a műveket soroljuk fel, amelyek elsősorban természetfilozófiai jellegűek voltak, de már tartalmaztak kémiai leírásokat is, s ide sorolható néhány ásványtani munka éppúgy, mint a korai balneológiai kiadványok.

A második korszak Nyulas Ferenc (az első komolyabb terjedelmű, háromkötetes magyar nyelvű analitikai kémia közreadása fűződik a nevéhez) felléptétől az első magyar nyelvű gyógyszeres értekezések közreadásának megindulásáig tart.

A harmadik korszak a kémiai kiadványok többségét adó magyar nyelvű gyógyszeres értekezések időszaka, évente átlagosan öt disszertáció született ebben az időszakban, ez egyben a kémiai nyelvújítási törekvések korszaka is.³ 1841 után is íródott még néhány magyar nyelvű gyógyszerészeti disszertáció, de azok száma már elenyésző.

A negyedik korszakra már az jellemző, hogy a középiskolák és a felsőoktatási intézmények számára készült reáltudományi tankönyvek egy része tartalmaz magyar nyelvű kémiai fejezeteket is, s születtek ilyen leírások az orvosok számára is. Ezeket összegezzük 1858-ig.⁴ 1858-ban az Akadémia – több éves várakozás után – ismét választhat tagokat, s lassan megindult az önálló kémiai művek közreadása.

Összeállításunk az 1858-as évvel bezáróan adja közre a műveket, s ez az első ilyen jellegű nagyobb kémiatörténeti bibliográfia, amelynek fő célja tehát a magyar nyelvű kémiai munkák sorra vétele a korai publikációktól kezdve az Akadémia keretén belül megindult nagy kémiai kutatásokig, és a már folyamatosan megjelenő magyar nyelvű kémiai munkákig.

1 Lásd: Dörnyei Sándor: Gyógyszeres értekezések. Gyógyszerészek nyomtatott vizsgálatai 1827–1844. Az előszót írta: Grabarits István. Bp., 2010. Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság. 232 p. – Összeállításunkban egy-két olyan értekezés is helyet kapott, amely nem került be a fenti munkába, ennek az is lehet az oka, hogy szerzőik azokat vegytani értekezésésként nyújtották be.

2 Lásd a következő kötetben: Beck Mihály: Than Károly élete és munkássága. Sajtó alá rendezte és a bibliográfiai függelék szerkesztette: Gazda István. Piliscsaba, 2008. MATI. 206 p. (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 69.)

3 Lásd erről bővebben: A magyar kémiai szaknyelv történetéből. A vegyészeti kifejezések történeti szótárával. A művet összeállította és bevezette: Paczolay Gyula. A könyvészeti fejezetet összeállította és a művet sajtó alá rendezte: Gazda István. A történeti szótár Batta István (1882–1926) 1921-ben íródott kéziratának felhasználásával készült. Piliscsaba, 2006. [2007]. MATI. 292 p. (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 50.)

4 A reformkor időszakában az Akadémia gondozásában megjelent művekről lásd bibliográfiai összeállításunkat: Gazda István: A Magyar Tudományos Akadémia reformkori kiadványai 1831–1848. Piliscsaba, 1999. MATI. 170, 22 p. (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 13.) – A Bach-korszakban, kémiai fejezeteket is tartalmazó középiskolai fizikakönyvekről pedig lásd: Gazda István: A gimnáziumok és a fizika a Bach-korszak Magyarországon. In: Németh G. Béla (szerk.): Forradalom után – kiegyezés előtt. A magyar polgárosodás az abszolutizmus korában. Bp., 1988. Gondolat Kiadó. pp. 538–560.

Kémiai leírásokat is tartalmazó természetfilozófiai, korai balneológiai és ásványtani munkák korszaka 1631–1799

1631

Scholtz Jeremiás: A Sopronyi birodalomban lévő Balffi Feredő mértékletes állapotu természetinek, munkálódó erejének és használatosságának magyarázó megírása. Csepreg, 1631. 6 lev.

Az értekezés szerzője „philosophiae et medicinae doctor”, Sopron város orvosa.

1655

Magyar encyclopaedia, az az minden igaz es hasznos böltseségnek szep rendbe foglalása és magyar nyelven világra botsátása Apatzai Tsere Janos által... + Johannis Apatzai Oratio de studio sapientiae, in qva artium et scientiarum omnium utilitas, earumque ortus et... progressus... perstringitur... postremo modus ostenditur, quo gens Hungarica hujus sapientiae non tantum particeps fieri, sed brevi illas omnes... aequare saltem possit. Habita, cum recturam in... collegio Albensi susciperet... MDCLIII mense Novembri. + [Epistolae.] Ultrajecti MDCLIII – [MDCLV] ex officina Joannis a Waesberge. [40], 487 p.

Címlapján az 1653-as évszám olvasható, de a mű csak 1655-ben jelent meg.

1745

Torkos, Justus Joannes: Taxa pharmaceutica Posoniensis. Posonii, 1745.

Többnyelvű gyógyszerészeti taxa, ezek közül az egyik nyelv a magyar.

1757

Világnak két rendbéli rövid ismérete. Először a mint az istentől teremtett. Másodszor a mint az Istennek és természetnek vezérléséből az emberektől különbb-külömbbféle részekre, országokra, tartományokra és községekre osztatott. Mindenféle írókból ki-szedé ... és tudós olvasására ki-adá Bertalanfi Pál. Nagyszombatban 1757. Ny. az academiái betűkkel. 16, 1028, 76, 30 p.

1764

Hasznos multság, az az: A kisedek tanuságára és hasznokra a tudni szükséges dolgokrúl egybeszedett kérdések, és feleletek. Frantziábúl magyarra fordította Klobusiczki Antal. Pozsonyban 1764. Ny. Landerer János Mihály bet. 4 lev., 112 p.

1766

Mátyus István: *Diaetetica, az az: a jó egészség megtartásának módját fundamentomosan eléadó könyv.* 1–2. köt. Kolo'sváratt, 1762–66. Ny. Páldi István. XVIII, 519, 13 p.; XLII, 495, 14 p.

Az első magyar nyelvű vízanalitikával is foglalkozó munka.

1772

Magyar nyelven filozofia. Az az: A böltsesség szeretésének tudományából némelly jelesebb kérdések. Mellyeket sok hiteles böltsesség szeretése tudományát tanítóknak írásiból s könyveiből, egybe szedegetett, és tanított: mostanába pedig a magyar nemzetnek kedvéért ... ki-botsátott Sartori Bernárd. Egerben 1772. Nyomt. a püspöki iskola bet. 8 lev., 276 p., 3 lev.

Bertalanfi 1757-es műve alapján íródott.

1773

Hármas kis tükör, melly I. A szent históriát, II. Magyar országot, III. Erdély országot, annak földével, polgári-állapotjával, és históriájával, gyenge elmékhez alkalmaztatott módon, a nemes tanulóknak, summáson, de világosan elő-adja és ki-mutatja Losontzi István. Posonyban, 1773. Nyomtattatott Landerer Mihály költségével és betűivel. 192 p., 2 t.

Később több kiadásban is megjelent.

1774

Szónyi Benjamin: *Gyermekek' fisikája, avagy olly szép és hasznos tudomány' 'sengéje, mellyben kevés példák által meg-mutattatik, mint kellessék szoktatni a' gyermekeket és együgyü embereket, az Istennek sok féle Teremtéseiről való kegyes és kedves elmélkedésekre, és az, azokban nyilván való Isteni bölcsességet, hatalmat, jóságot 's a' t. vélek esmértetni és csudáltatni.* Posonyban 1774. Landerer Mihály. XVI, 191 p.

1775

Természetnek és kegyelemnek oskolája, az az. Ollyan hasznos könyvetske, a melly az isteni tökéletességeknek, a látható, és láthatatlan teremtéseknek vizsgálásából, s meg-gondolásából, a keresztyén embert az Isten ditséretire serkenti. A melly hét részekben, hetven szakaszotkákban, e kisded kézben hordozható formában, az együgyü, de idvességre igyekező, és az Istent ditsőíteni kívánó keresztyének számára ki-adatott Horváth György Ts. P. által. Györbe 1775. Ny. Streibig Gergely János által. 330 p., 1 lev.

1777

A' természetiekről, Nevvton tanitványainak nyomdoka szerént hat könyv. Írá Molnár János. 1–2. köt. Posonyban és Kassán 1777. Landerer Mihály betűivel. XVIII, 223 p.; 172 p., 7 t. (A' fisikának eleji).

Az első önálló magyar fizika, kémiai részekkel.

Fejér Antal: Füredi savanyú vizek hasznáru ki adott versek. H. n., 1777. [8] p.

A balatonfüredi savanyúvíz dicsérete versekben, 1779-ben újabb hasonló verseskötete jelent meg; számunkra elsősorban nyelvészeti szempontból érdemelnek említést. Hasonló jellegű Gvadányi Józsefnek a pöstyéni fürdő dicséretéről szóló 1787-es, versekbe foglalt kötete.

1778

A természet szépségeiről való beszélgetések. Német nyelven írta Johann Georg Sulzer, magyarra fordította Sófalvi József. Kolosvárott 1778. Ny. a ref. kollegium bet. 198 p.

1780

A' salétrom-főzésnek leg-könnyöb' és leg-bizonyosob' módgya, mellyet Haeckel István ... 1778-dik esztendőben ... német nyelven ki-adott, mostan pedig magyarra fordított Rácz Sámuel... Budán 1780. Landerer Katalin bötüivel. XVI, 64 p.

Az első magyar nyelvű kémiai technológiai munka.

2. kiad.: Pest, 1785. A m. kir. egyetem bet. VI, 50 p.

3. kiad.: Pest, 1786. Ny. Lettner József. 62 p., 1 t.

1781

Bruz László: Házi patika. Kolosváron 1781. Nyomatott a ref. kolleg. betüivel.

A természetnek vizsgálatjára, és helyes esméretére vezérlés, a magyar nemzeti oskolák számára. Budán 1781. A kir. akademiának bet. 30 p.

Az I. Ratio Educationis szellemét tükröző munka. Névtelenül jelent meg.

Újabb kiadásai: Budán, 1831. A magyar kir. universitás bet. 35 p.; Budán, 1841. uo. 35 p.

1783

La Langue János munkája a' magyarországi orvosvizekről és a' betegségben való élésnek szabott módjáról. Nagy-Károlybann 1783. Nagy Méltgú gróff Károlyi Antal ur bet. Klemann József által. 10 lev., 170 p.

Korábbi latin nyelvű munkája nyomán. A kötet érdekessége, hogy tudós szerzője egyben horvát, dalmát és szlavón báni méltósággal is rendelkezett.

1784

A' bányász tudomány, és a' lipsiai gazdaságról értekező, Tudós Társaság' nemes tagjának Werner Ábrám Urnak a' köveknek és értzeknek külső megesmértető jegyeikről írott, szép, és igen hasznos, könyvetskéje, mellyet, Hazájának, és a' Tanuló Ifjuságnak, lehető hasznára magyarra fordított és a' két Magyar Hazabéli, 's más idegen kő 's értz nemekkel is, a' példákban megbővitett, Benkő Ferentz. Göttingába, 1782. esztendőbe. Kolo'sváratt 1784. Nyomt. A' Reform. Koll. betüivel. [8], 213, [2] p.

Az első magyar nyelvű ásványtan.

Benkő József: Ólcsó érczeket arannyá változtató, sőt fagarasból leghiresebb aranyat bőven csináló erdélyi magyar alkimista: az az: Tiszteletes és főtudós... Fogarasi Pap József. Kolozsvár, 1785. A ref. kollegiom bet. 12 lev.

Természetesen Fogarasi Pap József (1744–1784) nem volt alkimista, hanem a Marosvásárhelyi Ref. Kollégium professzora volt, Benkő inkább szomorúságában adta e címet a megemlékezésnek.

1786

Magyar minerologia, az az a' kövek' 's értzek' tudománya. Melly a' természet harmadik országának gazdag, és szükséges, öt szakaszbéli javainak rövid, és rendelvaló le-írását foglalja magában, mellyel, a' Magyar Nyelven a' szép tudományokat fel-segíteni igyekező elmével, a' köz' haszonra kíván Hazájának kedveskedni Benkő Ferentz. Az Auctor' költségével. Kolo'sváratt 1786. Nyomt. a' Réf. Koll. bet. [16], 181 p.

1791

Természet-könyve. A' hortobágyi pásztor, és a' természet-visgáló. A' Nem-Tudósok Kedvekért írta Jeney György. Pesthenn 1791. Pátzko Ferentznek betüivel. IV, 224 p., 2 t.

Zay Sámuel: Magyar mineralógia avagy az ásványokról való tudomány, melly a' Természet első Világának eddig esméretes minden-féle szüleményeit Magyar Nyelven terjeszti előnkbe. Komáromban 1791. Wéber Simon Péter' betüivel. XVI, 349 p.

1792

A tudományok magyarul. Irta: Barczafalvi Szabó Dávid a' mathezisnek és fizikának a' Sárospataki Ref. Kollégyiomban közönséges Tanítója. Nyomtatódott Pozsonyban Wéber Simon Péter betüivel, az Irónak maga költségén, 1792. 3 lev., 57 p.

Nyelvtörténeti szempontból jelentős alkotás.

1793

Édes Gergely: Természet könyve, avagy a természetből kimerített betses halhatatlanság, mellyet E. G.-nek ... múzsája, egy aluva képzelte és azután felköltetett nyoltz esztendő gyermeknek példájábann úgy kívánt előadni, mint egy ... egészenn lefestett valóságot. Kassán 1793. Ny. Ellinger János. 163, 1 p.

1794

Linden Max. József, báró: A sáros, egészségtelen s haszonvehetetlen vizek jobbitásáról s ihatóvá tételéről. Kiadattatott németül és magyarra fordittatott Cassandra kiadójától. Bécsben 1794. Hummel D. J. bet. 22 p.

Sander Henrik: Az istennek jósága és bölcsessége a természetben. Pozsonyban és Komáromban, 1794. Weber Simon Péter. XXXVI, 507, 24 p.

2. megjobb. és bőv. kiad. (Nagy Sámuel által) Pozsonyban, 1798. uo. XXXII, 524, 18 p.

1795

A természetről való beszélgetések. A gyermekek számára, az ő értelmek világosítására, szívek nemesítésére német nyelven írta Schultz Kristián, a köz haszonra magyarra fordított. N. Szebenben 1795. Ny. Hochmeister Márton. 123 p.

Gáti István: A természet históriája, melyben az ásványoknak, plántáknak és állatoknak három világát azoknak meg-esmértető bélyegeivel, természetekkel, hazájokkal, rendbeszedve és a gyenge elmékhez alkalmaztatva, mind egygyütt magyar nyelven botsátja-ki. Posonyban 1795. Wéber Simon Péter. X, 309 p.

2. kiad.: Pozsonyban, 1798. uo. X, 300 p., 3 lev.

B. J. [Babocsai József]: Boldog Zala vármegye! Keszthelyi hév-vizedről. Sopron, 1795 nyomtatott Sziesz Kláránál. 28 p.

„Szükségesnek láttam a Chymiával ezen Vizednek belső rejtekébe ereszkednem” – írja előszavában a szerző.

1798

Derczeni [Dercsényi] János: A' tokaji bornak természetéről, szűréséről és forrásáról. Magyarúl Ö. F. G. [Öri Fülöp Gábor] P. P. által. A föld természeti tulajdonságait kimagyarázó tóldalékkal. Kassán, [1798]. Fűskúti Landerer Ferentz bet. 5 lev., 106 p.

Az első magyar nyelvű borvegyészeti munka.

Ditsőséges emlékezetü néhai Mária Therézia. salétrom készítés eránt 1742-dik esztendőben május 5-dik napján némelly rendeléseket adni méltóztatott melly rendeléseknek említett része ebből állt Költ Pesten az 1798 esztendei köz-gyűlésből [Pest, 1798. Ny. n.] [1] lev.

1799

Természeti história a' Gyermekeknek, mellyet Raff György Kristián göttingai tanító után, Némelly hozzáadásokkal, és szükséges változtatásokkal, a' maga költségén Magyarúl kiadott, és kinyomtatott Fábíán József. Veszprémben 1799. Számmer Mihály bet. 669, 11 p.

Kémiai leírásokat is tartalmazó magyar nyelvű munkák Nyulas Ferenc művének megjelenésétől az első magyar nyelvű gyógyszeres értekezésig 1800–1826

1800

Az Erdély országi orvos vizeknek bontásáról közönségesen. Írta Nyulas Ferentz orvos. Kolosváratt 1800. Nyomtt. Hochmeister Márton által, a' Kiadó költségével. XXXX, 174 p., 3 t. + A' Radna vidéki vasas borvizeknek bontásáról. Írta Nyulas Ferentz orvos. Uo. XVI, 248 p. + A' Radna vidéki vasas borvizeknek orvosi erejéről, hasznairól, és vélek élésnek módjáról. Írta Nyulas Ferentz orvos. Uo. VIII, 203 p.

Az első nagy magyar nyelvű analitikai kémiai munka.

1801

Kitaibel Pálnak... előtudósítása a' bartfai ásványos vízről. A' szerzőnek engedelmével magyar nyelven ki bocsátotta Kéler Dániel bartfai kereskedő. Kassán 1801. Fűskúti Landerer Ferencz betűivel. 16, 4 p., 1 t.

Oesterreicher Manes József: Az általam ujonnan találtatott természeti magyar csudálatos sóval (sal mirabilis nativus hungaricus) való hasznos éléről orvosi tapasztalások. [H. n.], 1801. [Ny. n.] 7 p.

1802

Kitaibel Pál: Rövid tudósítás a szalatnyai bor (sós, savanyú vizről) Honth vármegyében. [Pesten 1802. Ny. n.] 2 lev.

1803

Apáczai Csere János: Magyar encyclopaedia. Az az: Tudománytárkönyv. Avagy: Minden igaz, és hasznos böltseségnek szép rendbe foglalása. Nyomtattatott hajdan Ultrajektomban 1653. eszt. Waesberge János bötüivel. Most pedig Az az: 1803. eszt.-ben ujonnan kiadott. Győrben Streibig József böt. XXXII, 520 p., 4 lev.

Az 1. kiad. 1655-ben jelent meg.

Fábián József: Természeti tudomány a köznépek. A babonaságnak orvoslására és a köznép közzül való kiirtására ... Egy réztábla rajzolattal. Weszprémben 1803. Ny. Számmer Mihály bet. 6 lev., 269, 21 p.

A' leg-nevezetesebb természeti dolgok esméreti. Az apróbb oskolák számára készítette Szent-Györgyi József. I. darab. XIX réz táblákra metszett rajzolatokkal. Debreczenbenn 1803. Nyomt. Szigethy Mihály által. XXXII, 330 p., 17 lev. (*Unicus*)

1807

Chémia vagy természettitka. Gren Fridrik Albert Korlát doktor szerint magyarul legelőször írta Kováts Mihály orvos. 1–4. köt. Budán 1807–1808. Nyomtatt Anna Landerer betűivel. XXXII, 180 p.; VIII, 215 p.; 3 lev., 152 p.; 3 lev., 232 p.

Az első magyar nyelvű általános kémia. Az első kötet a kémiai műveletekkel foglalkozik, majd a levegővel és a sókkal. A második az ásványi és növényi savakat ismerteti, valamint a növények egyéb alkotórészeit. A harmadik az állati testben előforduló anyagokkal foglalkozik. A negyedik a fémeket adja meg. Minden kötet végén az új szakkifejezések jegyzékével és magyarázatával.

1808

Természet tsudái, országok nevezetességei, és nemzetek szokásai, mellyek külömbféle munkákból öszveszedegettettek, s részszerént az efféle dolgokban gyönyörködőknek, részszerént a hasznos és kellemetes olvasást megkedveleni s figyelmetességeket gyakorolni kívánóknak számokra kibocsátottak Kis János által. Posonyban 1808. Wéber Simon Péter költségével és betűivel. 3 lev., 354 p.

Különösen a sóvári sófőzésről, a cementvízről és a rézolvasztó füvekről szóló fejezetek.

A Gyönyörű Természet' Tudománya; magyarázta a Tüneményekből és az új feltalálásokból Nemzete 's az Ifjúság javára Varga Márton... 1–2. köt. Nagy Váradon Tichy János betüivel 1808. [14], XII, 563 p., 3 t.; VIII, IV, 237, [2] p., 1 t.

A könyv két kötetében fizikai és kémiai ismereteket foglal össze ismeretterjesztési céllal. Közérthetősége mellett tudományos alaposágú, kémiai része is elismerésre méltó.

1809

Technologia, vagyis a mesterségek és némelly alkotmányok rövid leírása, Gergelyffi András O. által Pozsonyban 1809. Wéber Simon Péter költséggel és betüivel. [8], 197, 3 p.

Kémiai kiefejezéseket elsősorban a 115–197. oldalig terjedő a 'Minerák hasznairól' c. rész tartalmaz.

1810

A' mostani Adeptus vagy is a' szabad kőmivesek' valóságos titka. Frantziából fordította Báróczi Sándor. Bétsben 1810. Haykul Antal bet. 325 p.

Az egyetlen magyar nyelvű alkémiai kötet. 70 oldalas előszavában Báróczi az alkémia elméletét és fejlődését részletezi. A könyv egy francia forrás (L'adepte moderne, ou le vrai secret des franc-maçons) alapján készült német változat (Der neue Goldmacher, oder das wahre Geheimnis der Freymaurer) fordítása.

1811

Geley József: Az ásványok országa. Készítettett a s. pataki reformata human. oskolák számára. S. Patakon 1811. Nádaskay András által. XVI, 199 p. (Természeti história. 3. rész.)

A Természeti história 1. része Emödy István (Sárospatak, 1809), 2. része Vadnay József (Sárospatak, 1811) munkája.

1814

Magyarország természeti ritkaságai. Németből (Klein Mihály után) fordította Tanárky Mihály. Posonyban és Pestenn 1814. Fűskúti Landerer örököseinek bet. 127, 1 p.

1815

A' földmivelési Kímia' gyökere egymásból fojó letzkékben mellyeket a' földmivelés' előmozdítására igyelő Társaság előtt tartott Sir Humphry Davy. Anglusból fordította, 's jegyzésekkel bővítette Kisszántói Pethe Ferentz a' Pallérozott Mezeigazdaság' Írója. Kiadta A' Nemzeti-Gazda-Hívtal. Bétsben MDCCCXV-ödik Esztendőben. [Ny. Haykul Antal]. 440 p., 1 t.

Az első magyar nyelvű agrokémiai kötet, a magyar szakkifejezéseket tartalmazó részletes tárgymutatóval.

Nagy Leopold: A levegőnek rövid ismertetése. Vác, 1815. Ny. Mármárosi Gottlieb Antal. VIII, 119 p.

1818

Bártfai levelek, írta Döbrentei Gáborhoz Erdélybe gróf Desófi [Dessewffy] József 1817-ben. S.-Patakon, 1818. Ny. Nádaskay András által. 200 p., 1 lev.

Möller János: Az európai manufacturák és fábrikák legnevezetesebb mesterség-míveik, készítette kézi könyv gyanánt a nevelőknek és János rangú tanító-társainak számokra, a geographiai és technologiai tudományok tanításakor való használásra. Fordította Mokry Benjamin. Pesten 1818. Trattner János Tamás. XXXVI, 472 p.

A kötet a gyarmatárak, növényi eredetű élvezeti cikkek, élénkítőszerek (tea, kávé, kakaó, csokoládé stb.) készítését írja le.

Pósa Gabriel: Tudósítás a Daruvári és Lipiki ferdkőről. Bécsben, 1818. Ny. Haykul Antal. VIII, 37 p.

A természet vizsgálása. Irta Bonnet János, francia nyelvből magyar nyelvre fordította s némely hozzá adásokkal meg bővítve kiadta Tóth Pál. 1–3. köt. Pesten 1818–19. Trattner János Tamás. 416, 495, 405 p

1821

A leg-szükségesebb tudományoknak veleje, a szép tudományokat kedvelőknek számára. Funke német originálissából magyarosított, és némely tikkelyeiben meg bővített s magyarosított Bachich József által. Három réz-táblákkal. Posonyban 1821. Weber Simon Péter és fijának bet. 8 lev., 331, 5 p.

1822

Kováts Mihály: Lexicon mineralogicum enneaglottum. 4 ptes. Pesthini, 1822. Typ. Nobilis Joann. Th. Trattner de Petróza.

Tartalma:

1. rész: Lexicon mineralogicum triglottum etymologicum latino magyarivo germanicum primum. XVI, 163 p.

2. rész: Első szófejtő magyar latán [latin] ásványnévtár. XVI, 59 p.

3. rész: Deutsch lateinisches mineralogisches Wörterbuch. 44 p.

4. rész: Mantissa lexicon mineralogicum gallico latinum, anglico latinum, italico latinum, russo latinum, svecico latinum, danico latinum continentes. 106 p., 1 lev.

**A kémiai kiadványok többségét adó magyar nyelvű gyógyszeres értekezések
időszaka
1827–1841**

1827

Frantz György: Rövid kémiai értekezés a hamany ibolatról és fojtó savnak tisztáltatásáról. Veszprémben 1827. Számmer Klára bet. 20 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

A Schuster-féle irányzat alapján íródott mű, a magyar kémiai nyelvújítás első darabja.

1828

Encyclopaedia vagyis a tudományok esméretére tanító könyv. Talprajzolat a tudományok öszves előterjesztésére Eschenburg Joachim János által német nyelven készítettett harmadik kiadás szerint magyarul közli Lánghy János. Pesten 1828. Petrózai Trattner J. M. és Károlyi Istvánnál. XXII, VIII, 516 p., 7 lev.

1829

Az összehasonlító élő természettudománynak alapvonatjai. Trautmann Leopold után magyarul kiadta Lánghy János. Pesten 1829. Eggenberger József. X, 136 p.

A természeti, gazdasági, és mesterségi esméretek tára, melyet a két nemes testvér haza számára, a legjelesebb külföldi folyóírásokból, és remekmunkákból, s a hazai természetvisgálók, értelmes gazdák, és mesterségkedvellők tudósításaiból s értekezéseiből szerettek, és kiadtak Lánghy János és Lencsés Antal. Első és második félesztendei folyamat. Pesten 1829. Fűskúti Landerer János betűivel. 406 p., 1 lev.; 384 p., 4 lev.

Megjelent hetenként kétszer. Nyelvészeti szempontból figyelemreméltó a második fél esztendőből a sósavanyról és a szénporról szóló közlemény.

Marikovszky György: A nagy-rötzei orvosvizeknek elbontásáról, orvosi erejéről és hasznairól. Rozsnyón 1829. Nyomt. Kek József bet. 15 p.

[Schuster János Szilárd]: Gyógyszerek árszabása. Magyarországra és a hozzá kapcsolt tartományokra alkalmaztatva. Budán 1829. A m. kir. egyetem bet. VIII, 106 p.

Latin, magyar és német szöveggel; névtelenül jelent meg.

Újabb kiadásai: Ofen, 1830. uo. VIII, 106 p.; Ofen, 1843. uo. VIII, 90 p.; Ofen, 1844. uo. VIII, 90 p.; Budán, 1845. uo. VIII, 90 p.

Gyógyszeres értekezések melyeket a' királyi magyar tudományos mindenességben tekintetes Schuster János királyi oktató vezérlése alatt a' magyar nevendék gyógyszeresek kiszabott készítményeik elő állításakor közönségesenn elmondottak 1829-dik esztendőben. Pesten [1829]. Özvegy Patzkó Josepha betűivel. [4], 174 p.

Tartalma:

Bernáth József: A hamany vasany kékletről (Cyanuretum kalii ferratum) és a Zásypadékról (Veratrina); Degré Ignázt: A póró savról (Acidum boracicum) és a Borkő savról (Acidum tartaricum); Eitel Frídrik: A jallappadékról (Jallapina) és Hamany zöldletről (Chloridum kalii); Engel József: A langról (Alcohol) és az Égető hamagról (Lixiva pura); Feigel Sigmond: A fojtósavas ezüstagról (Nitrás argentici) és a Kénsavas rézagos hamagról [húgyagról] (Sulfas cuprici ammoniacalis); Nemes Gállik Sámuel: A hamany ibolatról (Joduretum kalii) és a Tömény sósavról (Acidum muriaticum concentratum); Hoffbauer Ignázt: Az értz-kermesről (Kermes minerale) és az Ibológyúlsavatsos hamagról (Hydriodis kali); Lajos Ferentz: A borsadékról (Piperina) és a Narantsszínű kénygúlsavatsos dárdatsról (Sulfur auratum antimonii); Massa Aloysius: A kénsavas keseragról (Sulfas magnesia) és az Elégedett sósavas hamagról (Kali

oxalicum neutrum); Piller Károly: A kénsavas kínadékról (Sulfas Chininae) és a Kéklógyúlsaváról (Acidum hydrocyanicum); Pintér József: A vasany-kékletről (Cyanuretum ferri) és a Fojtósavas hígatsról (Nitras hydrargyrosi); Bádoky Sós Károly: A higany előzőldletről (Protochloridum hydrargyri) és a Fojtósaváról (Acidum nitricum); Tamássik István: A nadragulyadékról (Atropina) és a Hígany kettőzöldletről (Deutochloridum hydrargyri).

Az utolsó értekezés témavezetője nem Schuster volt, hanem tanártársa, Batsó Bálint.

1830

[Kézy Mózes]: A fizikának rövid rajzolatja. 3 rézmetsz. táblával. S.-Patakon 1830. Ny. Nádaskay András. 253 p.

Újabb kiadása: S.-Patakon, 1838. uo. 253 p.

Gyógyszeres értekezések, mellyeket a' királyi magyar tudományos mindenességben tekintetes Schuster János királyi oktató vezérlése alatt a' magyar nevendék gyógyszeresek kiszabott készítményeik elő állításakor közönségesen elmondottak 1830-dik esztendőben. Pesten 1830. Beimel József intézetéből. [4], 234 p.

Tartalma:

Ary György: A tiszta hántatódékról (Emetina pura) és a Tiszta folyó húgyagról (Ammonia pura liquida); Böhm János: Az etzet égényről (Aether acetius) és Maró szikagról (Natrum causticum); Eibel János: A borkő savról (Acidum tartaricum) és Mészany kénetről (Sulfuretum calcii); Eismann József: A zöldlőgyúlsavas sulyagról (Murias barytae) és Szunyasztidékről (Morphina); Gótz Károly: Az arany szikany zöldletről (Chloridum auri natronatum) és a Ketted-férjagsavas hamagról (Bi-arsenias kali); Kuk András: A borkősavas szikhamagról (Tartras lixivae et sodae) és az Alfojtósavas bátragról (Subnitras bismuthici); Lántz József: Az etzetsavas szunyasztidékről (Acetas morphinae) és a Szénsavas vasagról (Carbonas ferrici); Menesdorfer János: A kénsavas rézagos húgyagról (Cuprum ammonia cum) és a Borkősavas dárdatsos hamagról (Tartarus emeticus); Radubiczky András: A tiszta tömény etzetsaváról (Acidum aceticum purum) és Égetett keseragról (Magnesia usta); Ronkovits Pál: A' dárdanyról (Stibium) és a dárdany készítményekről (Praeparata Stibii); Schröder József: A tiszta tömény kénsavruól (Acidum sulphuricum concentratum purum) és a Borkősavas hamagról (Tartras kali); Sipőcz Ferencz: A gyantársavról (Acidum succinicum) és a Kénsavas vasatsról (Sulfas ferrosi); Stollmann Károly: A szorítidékről (Strychnina), és a Felkénsavas hamagról (Supersulfas kali); Ternajgo József: A villó savról (Acidum phosphoricum) és a Tiszta timagról (Alumina pura); Tomtsik Lajos: A kénégenyéről (Aether sulphuricus) és az Égető hamagról (Kali causticum).

Angyal Antal: A higany-ibolatról (Hydrargyrum jodatrum) és a Fojtósavas hamagról (Nitras lixiviae). Pesten 1830. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Batsó, Valentinus: *Dissertatio inauguralis chemico-pharmacologicico medica sistens praeparata quaedam aevo recentiori in usum medicum vocata simul cum dosi...* Pestini, [1830]. Typis Joseph Beimel. 2 lev., 68 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

A teljes mű latin és magyar nyelven, címlapja csak latinul.

A borkősavas szikhamagról (Tartras Lixivae et Sodae) és az Alfojtósavas bátragról (Subnitras bismuthici), mellyeket a' Királyi Magyar Tudományos Mindenség Kémiai Oktató helyében készített, és közönségesen elmondott Kuk András. Pesten 1830. Beimel József könyvny. 14 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

A dárdanyról (Stibium) és a Dárdany készítményektől (Praeparata stibii), mellyet a magyar kir. tudományos mindenességben szoros vég vizsgálata alkalmatosságával előadott Ronkovits Pál. Pesten 1830. Beimel József könyvny. 25 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Trombitás Sámuel, Visolyi: *Értekezés az ásványos vizek használások módjáról.* Pesten, [1830.] Fűskúti Landerer Lajos betűivel. 45, 1 p.

1831

Hufeland Kristóf Vilmos: *Szegények patikája, egyszersmind tapasztalt hasznu gyógyszerek és orvosságok választott gyűjteménye.* A VI. kiadás szerint fordította s a gyógyszerek magyar szótárával az Orvosi-Tár kedvéért megtoldva kiadá Schedel Ferencz. Budán 1831. Ny. a m. k. egyetem. VI, 152 p.

1833

Fáklya András: *Az alszénsavas húgyagról (Subcarbonas Ammoniae) és a' higanykettedkékletéről (Bicyanidum Hydrargyri).* Pesten 1833. Ny. Trattner-Károlyi. 22 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Jandó Antal: *Az eczetsavas szunyaszdékről (Acetas morphinae) és az Eczetsavas szikagról (Acetas sodae).* Pesten 1833. Ny. Beimel József. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Kaffka Károly: *A faeczettről (De acido pyrolignoso), a Sósavas ar.-szikagról (De muriate auri natronati).* Pesten 1833. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Kertész József: *A jalapalékról (Jalapina) és a Hamany vasany kékletről (Cyanuretum cali ferratum).* Pesten 1833. Ny. Trattner-Károlyi. (*Gyógyszeres értekezések*)

Kováts Lajos: *A kénsavas réz-húgyagról és lepárolt Dippel olajról.* Pesten 1833. Ny. Trattner és Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Möes Móricz: *A sóska-savról (Acidum oxalicum) és a Higany-előibolatról (Proto iodidum hydrargyri).* Pesten 1833. Ny. Trattner J. M. és Károlyi I. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Radany Bertalan: *A kéklőgyúlsavról (acidum hydrocyanicum) és a Férjany ibolatról (Joduretum arsenici).* Pesten 1833. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Schimbek András: A levált kénről és a higanyketted ibolatról. Pest, 1833. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Soltész József: A jalapadékról (Jalapina) és a Hamanyvasany kékletről (Cyanmetum kalii ferratum). Pesten 1833. Ny. Trattner J. M. és Károlyi István. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Svirbély József: A kéklőgyúlsavról (Acidum hydrocyanicum) és az Ibológyúlsavas szikagról (Hydriodas natri). Pesten 1833. Ny. Trattner J. M. és Károlyi I. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1834

Természethistória. Vezérismertetése az állatok, növények és ásványok országának s a természeti dolgok felosztása és leírása külső bélyegeik és belső alkotások szerint. Kassán 1834. A literaturai intézetben. 102, CIII–CVII p.

Physika. Vezérismeretek a testek közönséges és különös tulajdonságairól, természeti tüneményekről és világalkotmányról. Kassán 1834. Literaturai Intézet. 95 p.

Tankönyv a népsikolák és az alsóbb szintű iskolatagozatok számára.

Csillagh Károly: Rövid értekezés a tiszta tömény kénsavról (Acidum sulph. concentr. purum) és a Víz nélküli langról (Alcohol Richteri). Pesten 1834. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Ellmayer Antal: A nehézany zöldletről (Chloridum platini) és a Villósavas szikagról (Phosphas sodae). Pesten 1834. Ny. Trattner és Károlyi. 24 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Húnyor, Emer: Dissertatio inauguralis medica de helleboro, quam ... publicae disquisitioni submittit ... Pestini, 1834. Typis Trattner-Károlyianis. 27 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Belső címlapja: A húnyorról orvosdoctorrá létekor értekezik Húnyor Imre...

Az értekezés nyelve magyar.

Kiss Béla: Az eczet égénnyről (Aether aceticus) és a Levált kénről (Sulphur praecipitatum). Pesten 1834. Ny. Trattner-Károlyi. 14 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Scheidenberg Antal: A jegesített fojtósavas ezüstagról (Nitras arg. crystallisatus) és a Hamany vasany kékletről (Cyanuretum kelii ferratum). Pesten 1834. Typ. Trattner-Károlyianis. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Simonides Antal: A tiszta kénsavas keseragról (Sulfas magnesiaie purus) és a Langról (Alcohol). Pesten 1834. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Sinay Dániel: Az aranyszikany-zöldletről (Chloridium auri et natrii) és a Ketted kénsavas hamagról (Bisulfas kali). Pesten 1834. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Sztupa György: Rövid értekezés a mészanyzöldletről és a kénsavas horgagról. Pesten 1834. (*Gyógyszeres értekezések*)

Wolff Gábor: Az eczetsavas ezüstagról (*Acetas argentici*) és a Kéngyulatsavas huyagról (*Hydrothianas ammoniae*). Pesten 1834. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1835

Kováts Mihály: Magyar patika az az Magyar- és Erdélyországban termő patikai állatok, növények és ásványok orvosi hasznaikkal egyetemben. A falusi külörvosoknak, földes uraknak és lelki tanítóknak számokra. Hogy a falusi ügyefogyott, beteg adózó népen kevés költséggel és azoknak bizodalmas kívánságok szerént segíthessenek. 1. és 2. rész. Pesten 1835. Ny. Gyurián János és Bagó Márton. 16, 488 p.; 3. rész: Magyar patika kalauza ó és új chemiai szótár. Orvosi terhek és mértékek. Patika vizsgálat. Pest-Buda, 1836. Ny. Gyurián János és Bagó Márton. 155 p.

Kémiai szótára fontos nyelvtörténeti adalék.

Raff György Keresztély: Természet historia gyermekek számára. Fordította Vajda Péter. Kassán, 1835. Ny. Werfer Károly. XII, 13–476 p.

Újabb kiadásai:

2. kiad.: Pesten, 1844. Emich Gusztáv. XII, 13–475 p.

3. jav. kiad.: Jav.: Stancsics Mihály. Pesten, 1846. uo. XII, 444 p.

Lukács Márton: Orvosi értekezés a kénsavról, melyet orvos doktorrá létekor közre bocsájtott. Pesten 1835. Esztergami k. Beimel József bet. 19 p., 1 lev.

Angyalosy György: A tiszta faeczetről (*De acido pyrolignoso depurato*) és a Fojtósavas sulyagról (*De nitrate barylae*). Pesten 1835. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Gergelyi József: A tiszta tömény etzetsavról (*Acidum aceticum purum*) és a Tiszta kénsavas keseragról (*Sulphas magnesiaie purus*). Pesten 1835. Ny. Trattner J. M. és Károlyi I. 14 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

A kénsavas rézagról (*Sulfas cuprici*) és a Tiszta timagról (*Alumina pura*), melyeket a magyar kir. tudományos egyetemben a tárgyak valóságos elkészítése után a kémiai oktató helyen közönségesen elmondott Koricsánszky Vilmos. Pesten 1835. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Mészáros Ferencz: A sósavas kinadékról (*Murias chiniae*) és az Alfojtó-savas batragról (*Subnitrás bismutici*). Pesten 1835. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Mike József, Csomortáni: A hamany vasany kékletről (*Cyanuretum kalii ferratum*) és a Kénsavas rézagos huyagról (*Sulfas cupri ammonicalis*). Pesten 1835. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Staurótzky László: Gyógyszeres értekezés a borsadékról (*Peperina*) és a Borkósavas dárdacsos hamagról (*Tartarus emeticus*). Pesten 1835. Ny. Trattner-Károlyi. 14 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Szarka Nep. János: A jegesített fojtósavas ezüstagról (Nitras argenti chrySTALLISATUS) és Moscat fekete higacsról (Mercurius moscati). Pesten 1835. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Tóth István: A higany kettedibolatról (Peryoduretum hydrargyri) és a Tiszta kénsavas vasacsról (Sulphas ferrosus cum aqua). Pesten 1835. Ny. Trattner-Károlyi. (*Gyógyszeres értekezések*)

1836

Tapasztalati természettudomány (physica). Tscharner Boldogbul fordítva Bugát Pál által. 1–2. köt. Budán 1836–37. A' Magyar Kir. Egyetem' betűivel. [2], 188, [1] p., 3 t.; [1], 190–457, [3] p., 3 t.

Utmutatás, a keményítő lisztnek és kolompírnak kénsavany és felforrálás nélkül három óra alatt legjobb ízű cukor szörppé való átváltoztatására. Kassán 1836. Ny. Werfer Károly. 24 p.

Ötvös Ágoston: Orvosi-értekezés Erdély ország gyógy-vizeiről. Budán, 1836. A magy. kir. egyetem nyomt. 44 p., 1 lev.

Angyal Antal: A higany ibolatról és a fojtósavas hamagról. Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Angyalffy Márk Aurél: A sóskasavról (Acidum oxatium) és Jegesített fojtósavas ezüstagról (Nitras argentici chrySTALLISATUS). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 20 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Drabek Károly: A borkósavas székhmagról (Tartras lixivae et sodae) és a Szénsavas vasacsról (Ferrum carbonicum). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Göldner Károly: A horgagról (Flores zinci) és a Jegesedett eczetsavas rézagról (Acetas cupricus crystallisatus). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Herold Imre: Az eczetsavas ezüstagról (Acetas argenti) és a Higany kettedibolatról (Periduretum hydrargyri.) Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Kálmán Károly: Az eczetsavas higacsról (Acetas hydrargyrosi) és Kéngyúlsavas húyagról (Hydrothienas ammoniae). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Lukáchy József: A tiszta szénsavas keseragról (Carb. magnesia purus) és a Sósavas kinadékról (Murias chininae). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Lukács Constantin: A sósavas földagról (*Murias tellurici*) és a Száraz szénsavas húgyagról (*Carbonas ammoniae siccus*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Pentz Ferencz: Az arany szikany zöldletről (*Chloridum auri et natrii*) és az Eczetsavas horgagról (*Zincum aceticum*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Pillmann Ferencz: Az eczetégénnyről (*Aether aceticus*) és az Olvadhatatlan zöldlő gyulatsavas hügyagos higagról (*Mercurius praecipit. albus*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Quitsvasser Eugénius: A tiszta felelesztett fojtósavról (*Acidum nitricum dilutum purum*) és a Borkósavas dárdacsos hamagról (*Tartarus emeticus*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Remetei József: A hamany vasany kéklettről (*Cyanuretum kaliii ferratum*) és a Festegsavacs ólmacsról (*Chromas plumbosi*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Theodorovits Máté: A sósavas dárdacsról (*Murias stibii*) és a Folyó aleczetsavas ólmacsról vagy ólom eczetről (*Subacetes plumbi liquidus*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Tumler Ignác: A póris savról (*Acidum boricum*) és a Higany-előibolatról (*Joduretum hydrargyri*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Wagner Ferencz: A hamany ibolatról (*Joduretum kalii*) és a Tiszta folyó húgyagról (*Ammonia pura liquida*). Pesten 1836. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1837

Edvi Illés Pál: Első oktatásra szolgáló kézikönyv, vagyis a legszükségesebb tudományok öszvesége, vallási különbség nélkül minden néptanítók s tanulók számára készült, s a magyar tudós társaság által I-rendű Marczibányi Lajos jutalommal koszorúzott pályamunka. Budán 1837. A magy. kir. egyetem bet. XXXVI, 37–666 p.

2. jav., bőv. kiad.: 1–3 köt. Budán 1838. A magy. kir. egyetem bet.

1. köt.: Közhasznú népi olvasókönyv. Négy részben értelemgyakorlásokat, erkölcsi elbeszélések és oktatásokat, az illendőség és okos maga-alkalmazás szabályait, s mindenféle tanulságos és mulattató verseket foglalván magában. VIII, 136 p.

2. köt.: Közhasznú népi oktatókönyv első darabja, melly öt részben a számvetés-, időszámítás-, természet-, egészség-tudományt és földleirást foglalja magában. Magyarország abroszával. [4], 243 p.

3. köt.: Közhasznú népi oktatókönyv második darabja, melly négy részben a gazdaság-, történet-, törvény- és nyelv-tudományt foglalja magában: mellyekhez e könyv bírálóinak és az iskolatanítóknak szóló

kalauzoló beszédek és járulnak. Egy rézmetszett szépírási példánnyal.
[4], 231, [3] p., [1] t.

3. kiad.: 1–3 köt. Budán 1841–44. uo.

Boschek József: A jegesített fojtósavas ezüstagról. Pesten 1837. Ny. Landerer Lajos. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Kremzír Moses: Némelly magyar nép gyógyszerek bíráló vizsgálata. Pesten 1837. Esztergami k. Beimel József bet. 15, 1 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Metelka Ferentz: Az etzetsavas horgagról (Zincum aceticum) és a Dárdagról (Stibicum). Pesten 1837. Ny. Trattner-Károlyi. 14 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Miskolczy Károly: Balaton-Füred mint savanyú viz. Ugy a mint van, minden oldalról regényesen előadva. Veszprémben 1837. Számmer Alajos bet. 23 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Rokszer Ágoston: A hamany vasany kékletről (Cyanuretum kalii ferratum) és a Kénsavas rézagos huyagról (Sulfas cupri ammoniacalis). Pestini, 1837. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Szenzthe Károly: A tömény eczetsavról (Acidum aceticum concentratum) és a Hamany vasany kékletről (Cyanuretum calii ferratum). Pesten 1837. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1838

Czilchert Róbert: Szliács. Pesten, 1838. Ny. Trattner J. M. és Károlyi István (Lauffer Vilmos). XII, 159 p.

Természettan. Az alkalmazott mathesissel egyesülve a haladás jelen lépcsője szerint nyilvános tanításaira szintügy mint magános tanulásra kézi könyvül dolgozta Tarczy Lajos. 1–2. köt.

1. köt.: A vegytan alaprajzát s a szélesen ugynevezett mozgonytudományt magában foglaló. Pápán 1838. Nyom. a ref. főiskola bet. Szilády Károly által. VIII, 371 p., 3 t.

2. köt.: A tulajdonképeni természettant, azaz hévtant, fénytant, mages és villanytant és az élettant magában foglaló. Veszprémben 1838. Ny. Számmer Alajos. VIII, 318 p.

Lamer Ignác: Az olmany ibolatról (Jodoretun plumbi) és az Eczetsavas ezüstagról (Acetes argentici). Pesten 1838. Ny. Trattner-Károlyi. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Magyar Nep. János: Az égetett keseragról és a fojtóégényes légenyről. Budán 1838. Ny. Gyurián-Bagó. 14 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Patzek Vilmos: Az ömlesztett fojtósavas ezüstagról s az al-eczetsavas olmacsról. Pesten 1838. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1839

Fejes Mihály: Az egri fürdők orvosi s helyleirási tekintetben. Eger, 1839. Ny. az érseki lyceum bet. IV, 84, 2 p.

Kémiai vonatkozásokkal.

Honi indigó. Föltalálta gyártása szereit, és az indiaival egyenlőségét festett remekkel, és festő mesterek pecsétes bizonyítványaival megerősíti Katona (Mihály) Dienes. Pesten 1839. Ny. Trattner-Károlyi. 46 p.

A természet három országának általános megtekintése. Hallgatói számára készíté Soltész János. S.-Patak, 1839. Ny. Nádaskay. 176 p.

Tarczy Lajos: Elemi ösmeretek a természettudományokból. Az alsóbb oskolák számára. Pápán 1839. A ref. főiskola bet. 45, 1 p.

1840

Daguerre képi elkészítése módjának leírása. Német után közli Zimmermann Jakab. Bécsben 1840. Hágauer Fridr. özvegye s társai. 27 p.

A világ első francia fényképészeti szakkönyvének ('Description des procédés du Daguerreotype et du Diorame') német fordítása alapján írta Zimmermann Jakab.

Gazdálkodási természethistória. Elemi iskolák számára, a helv. hitv. tiszáninneri egyházkerületi főkörmány rendeléséből. S.-Patakon 1840. Ny. Nádaskai András. 100 p., 2 lev.

Molnár István: Rövid természettan az alsóbb oskolák számára. Első rész. A testek tudománya. Sárospatakon 1840. Nyomtatta Nádaskay András. 211 p.

Tankönyv a gimnáziumok és a középszintű iskolatagozatok számára. Második része 1841-ben jelent meg.

Műtudományi természethistória. Elemi iskolák számára, a helv. hitv. tiszáninneri egyházkerületi főkörmány rendeletéből. S.-Patakon 1840. Ny. Nádaskay András. 134 p., 4 lev.

Warga János: Olvasó- és tanító-könyv, a dunamelléki h. v. egyházkerületbeni fiú, és lányiskolák számára. A közép népiskolának. 1–3. rész. Pest, 1840–41. Ny. Trattner-Károlyinál.

1. rész: A természet-világ szemlélése. 1840. XII, 114 p.

2. rész: Az embervilág szemlélése. 1841. 183 p.

3. rész: Az erkölcsiség, vagy vallásosság szemlélése. 1841. 149, 1 p.

Átdolg. vált.: Tankönyv a közép népiskolák számára. 1–2. köt. Kecskemét, 1849–50. Ny. Szilády Károly.

Fekete Károly: Értekezés a szoralról. Pesten 1840. Gyurián és Bagó. 39, 1 p. (*Orvosdoktori értekezés*)

A sztrichninről kémiai vonatkozásokkal.

Kajdacsy István: Értekezés a köszén hamagról. Budán 1840. Ny. Gyurián és Bagó bet. 2 lev., 42 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Tegze Imre: Értekezés a dárdany készítményeiről vegytani s orvosi tekintetben. Pesten 1840. Ny. Beimel József bet. 20, 1 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1841

Barra István: Növénytan, mely a magyarországi és erdélyi növényrendeknek, alrendeknek, ivadékoknak, alivadékoknak fűvészeti leírását, földrajzi elterjedését, távolabbi, közelebbi vegytani álvány részét, érzéki sajátosságát, orvosi, gazdasági, művészeti és gyári hasznának előterjesztését, a legérdekesebb kerti és mezei nemeknek előszámlálását, a leghasznavehetőbb és legismeretesbb fajoknak megnevezését a legújabb természetvizsgálók és vegytudósok felfedezése szerint foglalja magában. I. rész. Kétszékű vagy kinövő növények. Pesten 1841. Ny. Trattner-Károlyi. VIII, 428 p. (*Unicus*)

Honi indigo gyártás haladása. Kiadta feltalálója: Katona [Mihály] Dienes. Szegeden 1841. Ny. Grün János betűivel. 8 p.

Leghasznosabb ismeretek a természettudományból. Németből magyarra fordítva. N.-Szombat, 1841. Wachter Bódog. 24 p.

Molnár István: Rövid természettan alsóbb oskolák számára. Második rész. Az erők tudománya. Sárospatakon 1841. Nyomtatta Nádaskay András. 147 p.

Tankönyv a gimnáziumok és a középszintű iskolatagozatok számára. Első része 1840-ben jelent meg, újabb kiadása 1843-ban..

Soltész János: Rövid természettan algymnasiumi iskolák számára. 1–2. rész. Sárospatak, 1841. Ny. Nádaskay András.

1. rész: Testek tudománya. 224 p.

2. rész: Erők tudománya. 160 p.

Tognio Lajos: Fölszólítás Magyar- és Erdélyország orvosaihoz s természet vizsgálóihoz. Pesten, 1841. Ny. Trattner-Károlyi. 8 p.

Bun János: A fojtó-savas hamagról (*Nitras lixiviae*) és a Rhabarbaradékról (*Rhabarbarina*). Pesten 1841. Ny. Trattner-Károlyi. 15 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Cseresznyés Sándor: Az ugodí sós, vasas, gyantáros, ibolyos, hideg forrásokról. Pápán 1841. Ny. a ref. főiskola betűivel. 14 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Csiky Ferencz: Rövid vegytan-gyógyszerészi értekezés az ibolóról (*Jodium*) és a Büzanyról (*Bromium*) Pesten 1841. Ny. Landerer és Heckenast. 16 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Götz Károly: A színaranyról (*Aurum regulinum*) és a Szabad langról (*Alcohol absolutus*). Budán 1841. Ny. az egyet. nyomda. 24 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Az önálló kémiai munkák és tankönyvrészletek időszaka 1842–1858

1842

Csécsi N. Imre: Földünk s néhány nevezetesebb ásvány rövid természetrajza, különös tekintettel a felsőbb polgári s közép tudós iskolák szükségére. Debreczenben 1842. Ny. Tóth Lajos. 160 p.

2. jav. kiad.: Kecskeméten 1843. Ny. Szilády Károly. VIII, 148 p., 1 t.

Fördök gyógy erejéről s használatáról. Értekezés Przemyslei Lengyel Dániel gyógytudortól. Budán 1842. 65 p. Nyomatott Gyurián és Bagó betűivel.

Orvos-gyógyszerészi vegytan. A magy. kir. t. egyetem Orvosi Karának helybenhagyásával. Írá Mannó Alajos hites gyógyszerész és a természettani társulat rendes taga. Pesten 1842. Esztergami Beimel József sajátja s áruja. XXII, 293 p.

A természettani társulat a K. M. Természettudományi Társulat volt, amely 1841-ben alakult.

Vegytani gyógyszerisme (Pharmacognosis), melyet a t. orvosi kar helybenhagyásával az orvosok és gyógyszerészek használatukra készített és kiadott Mannó Alajos. Pesten 1842. Beimel József. VIII, 96 p.

Természettörténet műtudományi jegyzékekkel. A tanuló ifjúság használatára alkalmazá Peregriny Elek. Kiadta Olmicher József. Budán 1842. Ny. Gyurián és Bagó betűivel. 109, 3 p.

2. kiad.: Pest, 1844. Nyom. Landerer és Heckenastnál. 109, 3 p.

Egészséget nem rontó szépitőszerek. Orvos tudorrá avattatása ünnepélyére írta Török József. Budán, 1842. Nyomatott Gyurián és Bagó betűivel. 34 p.

Természettan a protestáns felső reál- és gymnasiális iskolák számára. Írta Warga János prof. Pesten 1842. Eggenberger József és fia könyvtárosok tulajdona. VI, 176 p.

2. kiad.: Pesten 1850. uo. 234 p.

3. kiad. Pesten 1852.

Fekete Ignác: A csucsordékról (Solamina) és a Halvsavas hamélegről (Chloras kali). Pesten 1842. Ny. Beimel József. 10 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1843

Bugát Pál: Taxa Medicamentorum pro Regno Hungariae et Partibus eidem adnexis. Gyógyszerek árszabása Magyar ország és hozzá kapcsolt tartományaihoz alkalmazva. Arzneien Taxe für das Königreich Ungarn und die demselben einverleibten Provinzen. Budaë, 1843. Typis Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae. 90 p.

Természettudományi szóhalmaz. Összegyűjté, és szószármaztatási elvekkel vegyíté Bugát Pál... Budán 1843. A Magyar Királyi Egyetem betűivel. [4] p., [I–IV.] has., V–XIV. has., [XV–XVI.] has., 1–488. has.

Deutsch Ferencz József: Buziás. A Magyar orvosok és természetvizsgálók negyedik nagygyűlésének emlékeül. Temesvár, 1843. Ny. Beichel József. IV, 44 p.

Illés László: A budai hévvizek. Különösen a Császárfürdő s gyógyintézetei. Pesten, 1843. Heckenast Gusztáv. VI, 48 p.

A vegytan alapvonalai mindennemű ifjúság számára szerzé és iskolai könyvül használja Dr. Sadebeck Móricz boroszlói tanító. Magyarra fordítá és vegyműszótárral s több jegyzetekkel bővíté K. S. [Károlyi Sámuel]. Pesten 1843. Ny. Trattner-Károlyi. VIII, 228 p.

A jegecz-isme elemei. Rose Gusztáv után Mihálka Antal. 13 kőmetszettel. Pesten 1843. Emich Gusztáv bet. XII, 120 p.

Népszerű természettan. Tanulni szerető gazdák, mesteremberek s iskolatanítók számára, a földművelésre és a nép közt uralkodó babonákra különös tekintettel, írta Tarczy Lajos.

1–4. füz. Pápán 1843. Ny. a ref. főiskola bet. 218 p.

5. füz. Pápán 1844. Ny. a ref. főiskola bet. 219–261 p.

Tarczy Lajos: Természettan. 1–2. köt. Pápán 1843. Ny. a ref. főiskola bet.

1. köt.: A természettan történetét, a szilárd, csepegő és légnemű testek áll-, moz- és hullámtanát, végre a hangtudományt magában foglaló. 2 lev., 220 p., 2 t.

2. köt.: A természeti hatványok tanát, u. m. fény-, hő-, delej- és villámtant magában foglaló. 270 p., 2 t.

Az 1838-as kiadás átdolgozott s javított változata.

Tognio Lajos: Nehány szó Magyarhon ásványvizeiről. Pesten 1843. Emich Gusztáv bizatmánya. 2 lev., 5–38 p.

Fáklya András: Az alszénsavas húgyagról (Subcarbonas ammoniae) és a Higanykettékéletről (Bicyanidum hidrargyri). Pesten 1843. Ny. Trattner és Károlyi. 22 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1844

Fodor András: Mehádia, vagy a Herkules fürdők. És utazás Hunyadmegyén keresztül a mehádiai fürdőkre, onnan Drenkovára; a mehádiai fürdők tulajdonságaik s hasznok, némelly nevezetességeinek leírásával Schwarzott szerint. 5 képpel. Kolozsvárt, 1844. Ifj. Tilsch János. VIII, 191 p.

Az életműtlen Műipari vegytannak alapismeretei. Mesteremberek, iparúzők, mindennemű vegyészek és tudomány kedvelők számára írta és az Iparegyesületi felolvasásokhoz alkalmazta Nendtvich Károly. Pesten 1844. Nyomatott Trattner-Károlynál. (Kiadja Hartleben Konrad Adolf.) XVI p., 1 lev., 409 p.

2. kiad.: 1845.

Reischer Endre: Mezei gazdát érdeklő növény-, állati vegytan és elemtan. Sprengel Károly nyomán. Pesten 1844. Ny. Landerer & Heckenast. 1 lev., 149 p.

Az elméleti s tapasztalati természettan alaprajza, melyet közhasználatra készített Schirchner Mór. 1–2. köt. Pesten 1844. Ny. Beimel József.

1. köt.: A súlyos anyagokról. 118 idommal. VIII, 230 p.

2. köt.: A súlytalanokról és a nagyban mutatkozó tünetnyekről. 298 idommal. IV, 356, XXIV p., 7 t.

2. kiad.: 1–2. köt. Pesten 1851. Ny. Kozma Vazul. 596 p., 7 t.

3. kiad.: A felsőbb osztályú tanulók használatára. 1–2. köt. Pesten 1852. Ny. Lukács László. VIII, 264 p.; IV, 360 p., 7 t.

Tarczy Lajos: Természetan elemei. Kézikönyv nép- s középiskolák számára. A népkönyvkiadó egyesület által jutalmazott „Népszerű természetan” nyomán. Pápán 1844. A ref. főiskola bet. 110 p.

Wagner Dániel: Magyarországnak közgazdaságilag nevezetes termékeiről. Első rangú pályamunka. [Kiad.: a Magyar tudós társaság]. Budán 1844. A magy. kir. egyetem bet. VI p., 1 lev., 96 p. (Természetudományi pályamunkák III.)

Koharitsch János: Dissertatio inauguralis medica de nuce vomica. – Az ebvészmagról. Pestini 1844. Beimel. 16 p. (*Orvosdoktori értekezés*)

Kémiai vonatkozásokkal.

Korbuly Sándor: Értekezés a gyógyszerek összetételéről vegytani szempontból. Pesten 1844. Trattner-Károlyi nyomt. 23, 1 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Müller Károly: A pülnai keserűvíz rövid ismertetése. Bécsben 1844. Ny. Sollinger J. P. IV, 23 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Szép József: A kén vasatsról (Sulfuretum ferrosum) és az öt kénes Hamélegről (Pentasulfuretum kali). Budán 1844. Ny. az egyetem bet. 16 p. (*Vegytani értekezések*)

1845

Természetan elemei. Felső gymnasium tanulóinak használatára. Írta Fuchs Albert az eperjesi ker. főtanodának a mathesis és természetan rendes oktatója. 4 kömetszett táblával. Kassán 1845. Nyomtatta Werfer Károly. VIII, 252, 2 p.

Fizikájának függelékében foglalkozik a kémiával.

2. jav. kiad.: Pesten 1854. Kilián György. IV, 277, 1 p.

Háromnyelvű fejtő – természetan, titoktan, orvostudomány – műszótára... Szerző Kovács Mihály... 8 rész. Budán 1845–47. Nyomatott Gyurián és Bagó betűikkel.

Az egyes részek ezen cím alatt:

I. rész: Növényészés szavai vagy termini phytologici. Vulgo terminologia botanica, h. e. Phytologia propaedeutica. 1845. X, 1–115 p.

II. rész: Növénybölcsesség avagy háromnyelvű fejtő növénynév műszótár. Az az phytosophia vel botanosophia aut philosophia botanica seu botanica pura. 1845. VI, 117–472 p.

III. rész: Háromnyelvű fejtő ásványnév műszótár. Vagy is onomatologia mineralogica triglotta hermeneutica. 1846. 1 lev., 473–537 p.

IV. rész: Háromnyelvű fejtő titoktan műszótár. Az az onomatologia chemica triglotta etymologica. 1846. 539–590 p. [*Titoktan = kémia*]

V. rész: Háromnyelvű fejtő szernév műszótár. Avagy onomatologia pharmaceutica philologica. 1846. 591–683 p.

VI. rész: Háromnyelvű fejtő állatnév műszótár. Vagy glossarium zoologicum triglottum etymologicum. 1846. 685–830 p.

VII. rész: Háromnyelvű fejtő ember bontolás műszótár. Vagy glossae anatomicae triglotta hermeneuticae. 1846. 831–1062 p.

VIII. rész: Háromnyelvű fejtő orvostudomány műszótár. Az az jatrix triglotta exegetica. 1847. 1063–1302 p.

1846

Keszler Károly: A kézműtan elemei az ifjúság számára. Budán, 1846. A m. k. egyetemi nyomda bet. 173 p.

Morócz István: Az alkalmazott vegytan történet vázlata. Pesten 1846. Ny. Beimel József. 42 p.
Az első önálló magyar kémiatörténet.

A püllnai keserű víz, hatása s alkalmazása módjáról azon betegek számára, kik véle élni kívánnak. Vázolá egy berlini gyakorló orvos. Pesten, 1846. Ny. Landerer és Heckenast. 22 p.

Kis természettan. Tanuló gyermekek s olvasni kívánó köznép számára készítette Tatay András, a kecskeméti ref. főiskolában természet- és mértan ny. r. professora. Első darab. Kecskeméten 1846. Nyomtatott Szilády Károly betűivel. IV, 191 p.

A második kötet 1848-ban jelenik meg.

Patkovics Josef: A harkányi hévviz és gyógyereje. Felolvasatott a magyar orvosok és természetvizsgálók 1846. évi aug. hó 14-én Harkányban folytatva tartott VI. nagygyűlésében. Pécsen 1846. Ny. a lyceum könyvnyomd. 39 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

Saarosy József: Czigelka ásványos vize, természettani és orvosi tekintetben. Eperjesen 1846. Ny. Redlitz Mihály. X, 32 p. (*Gyógyszeres értekezések*)

1847

A vegytan elemei Irinyi Jánostól. Első füzet. A szerző sajátja. Nagyváradon [1847]. Tichy Alajos betűivel. [4], 195 p. (*Unicus*)

Kósa Mózes: A vizaknai kamarai iblanyos sós források. Vegy- és gyógy-tani tekintetben össze hasonlítva a' külhon e' nemű jeles sóforrásaival. N. Szebenben 1847. Closius György betűivel. 2 lev., VI, 22 p.

A kénégyenygőz hatása, különösen seborvosi tekintetből; tapasztalati adatokra építve s tudományosan felvilágosítva. Irta Rosenfeld [Rózsay] József. Egy köre metszett táblával. Pesten 1847. Heckenast Gusztáv. 4 lev., 57, 1 p.

Természetrájk és természettan. Bajor forrás után írta Soltész Dániel, a szegedi királyi képezde tanára. Szegeden 1847. Grün János nyomdájában. 35 p.

Elemi vegytan kezdő orvosok, és gyógyszerészek használatára segéd kézi könyvül készítette Szennert Ker. János gyógyszerész s a k. m. természet. t. r. tagja. Budán, 1847. Ny. Gyurián és Bagó bet. XXI p., 1 lev., 330, XII p., 1 lev.

1848

Horváth Bálint: A füredi savanyúvíz s Balaton környéke. Kézikönyvül a savanyúvízi s Balatongözüsi minden karu s rendű tisztos vendégeknek. Magyar-Óvárott, 1848. Ny. Czéh Sándor. 115 p.

Természettan alaprajza. Az ifjúság használatára készítette Lutter Ferdinánd kegyesrendi tag. Pesten [1848]. [Kiad.: Hartleben K. A.]. Ny. a m. k. egyetem bet. 202 p., 1 t.

2. jav. és bőv. kiad.: Pesten 1853. Hartleben K. A. 204 p.

3. kiad.: 1862., 4. kiad.: 1866., 5. kiad.: 1870.

A két magyar haza első rangú gyógyvizei és fürdő-intézetei. Természet- vegy- s gyógytani saájtságaikban előterjesztve. A' M. Tudós Társaság által koszorúzott pályamunka. Irta Török József... Kiadta a' Magyar Irodalomterjesztő Társulat. Pesten, 1848. Nyomatott Beimel Jósefnél. IV, 190 p.

2. átdolg., bőv. kiad.: Debreczenben 1859. Nyomatott a város könyvnyomdájában. XVI, 288 p.

Kis természettan. Tanuló gyermekek s olvasni kívánó köznép számára készítette Tatay András, a kecskeméti ref. főiskolában természet- és mértan ny. r. professora. Második darab. Kecskeméten 1848. Nyomatott Szilády Károly betűivel. IV, 284 p.

Az első kötet 1846-ban jelent meg.

A' természettudományok elhanyagolásának káros következményei hazánkra nézve. A debreczeni ref. főiskolában a' vegytan és természetrájk tanszékébe igtatása alkalmával fejtegeté Török József. Debreczenben 1848. Nyomatott a város könyvnyomdájában.

1849

A chemia oskolája. Magány és iskolai használatra írta Stöckhardt. Fordította Berde Áron. Kolosvárt 1849. A ref. főiskola nyomdájá. 293 p.

1850

Sulyos testek természettana. Irta Jedlik Ányos István... Pesten 1850. A szerző sajátja. Nyomatott Eisenfels' könyvnyomdájában. Emich Gusztáv' bizománya. XVI, 543, [1] p. (Természettan elemei [1.]) (*Unicus*)

Az első magyar nyelvű egyetemi fizikatankönyv, részletes kémiai fejezetekkel.

1851

Földmívelési vegytan, földisme és trágyatudomány katekizmusa. Hasznos kézikönyv mezei gazdák, tanítók és iskolák számára. Dr. Hamm Vilmos után Bajnok Antal. Pesten 1851. Emich Gusztáv. 2 lev., 73 p.

Vegytani készítmények. Schulek Sándor orvostudor után magyarra fordította, némely készítményekkel és vegytani szótárral bővítette Donogány Jakab orvosnövendék. Pesten 1851. Magyar Mihál. II, 170 p.

Grynaeus Alajos: Tankönyv a városi és falusi elemi iskolák használatára. 12 különféle reáltanulmánnyal. Pesten, 1851. Müller Emil. 166 p.

Több, bővített kiadásban is megjelent.

Nendtvich Károly: Magyarország legjelesebb kőszételepei. Pesten 1851. Ny. Lukács L. XVI, 99 p.

1853

Erdey Pál: Parádi gyógyvizek. Egy képpel. Pesten 1853. Ny. Müller Emil. 100 p.

Lég-tünetmények. Alsóbb tanulók számára. Röviden kivonta, és versformájú érthető sorokban kiadta Guthy Károly tanár. Pesten, 1853. Müller Emil könyvny. 35 p.

2. kiad.: Pest, 1853; 3. kiad.: Pest, 1857.

Lengyel Dániel: Przemysl'i. Fürdői-zsebkönyv. Magyar-, Erdély-, Horvát-Tótország, a Szerb-vajdaság, s Temesi-bánság, nemkülönben a Határőrvidék ásványvizei s fürdőintézetei ismertetését tárgyalva. Pest, 1853. A szerző sajátja. Bizományban Emich Gusztáv könyvkeresked. XXIII, 394, 1 p.

A' természet könyve, magában foglaló: természettant, csillagászatot, vegy-, ásvány-, föld-, életmű-, növény- és állattanokat. A' természet-ismeret minden barátainak, különösen a' gymnasiumok 's feltanodák növendékeinek ajánlva. Dr. Schoedler Frigyes által. A' 6. kiadás után magyarra tették Jánosi Ferencz, Mentovich Ferencz és ifj. Szász Károly. Számos, a szövegbe nyomott ábrákkal, csillag-abroszszal s színezett könyomatú földtani ábrával. Pesten 1853. (Geibel Ármin sajátja.) Nyomás, papír és fametszetek Vieweg Fridrik és fia által Braunschweigban. XII, 714 p., 1 lev., 3 t.

A korszak egyik legnívósabb tudományos ismeretterjesztő munkája. A mű magyar előszava 1852 decemberében íródott Nagykőrösön, a kötet 1853-ban került az olvasók kezébe.

Szabó József: Jegyzetek az ásvány- és vegyipar köréből. Pesten 1853. Ny. Lukács László. IV, 160 p.

Thüringer Ambró: Elméleti és tapasztalati természettan, melyet felsőbb tanosztályok számára s magán használatra az új tantervezet terve szerint készített. Szöveg közé nyomtatott számos fa-metszvényekkel. Pesten 1853. Heckenast Gusztáv. XVI, 628 p.

2. kiad.: Pesten 1854. uo. XVI, 664 p.

1854

Könnye Alajos: Népszerű ásványtan, kapcsolatban a gazdasággal s iparüzlettel. Az új tanszervezet nyomán algymnasiumok, népiskolák s iparos tanocszok használatára. Kolozsvár, 1854. Burián Pál. IV, 106 p.

Mihálka Antal: Ásványtan. Középtanodák használatára. Első rész. Ásványisme (Oryktognosie). Pesten, 1854. Heckenast Gusztáv. IV, 118, 2 p.

2. kiad.: Pesten, 1854. uo. 2 lev., 108 p.

3. kiad.: Pest, 1857. uo. IV, 112 p.

Vezérkönyv az állat-, növény- és ásványtan oktatásában. Népiskolák használatára írta Minikus Vincze. Kiadta Majer István. Pest, 1854. Ny. Landerer és Heckenast. 223 p.

Párhuzamos magyar és német szöveggel.

Ua. csak magyar szöveggel: Pest, 1854. Eggenberger Ferdinánd. 108 p.

2. kiad.: Pest, 1860. Eggenberger Ferdinánd. 195 p.

A vegytan elemei. Regnault Victor eredeti munkája nyomán írta Nendtvich Károly orvostudor a cs. k. pesti József ipartanodában a vegytan tanára, a magyar tudós társaság lev. tagja... Pesten 1854. Kilián György. XXIV, 600 p.

Értekezés az Erzsébet császárné budai keserűvízforrásról, hatása s alkalmazása módjáról. Buda, 1854. Ny. Bagó Márton. 16 p.

1855

Eleméry Ferencz: Értekezés keserű vizekről általánosan, különösen pedig az Alsó- Alapiról, és első évi jelentés ezen víz használatáról. Pesten 1855. Müller Emil. 31 p.

Könnyen érthető alapelemei a természetnek alsó real- és gymnasiumi iskolák használatára Schabus Jakabtól. Németből fordítá Hollósy Jusztinián. Sopronban 1855. Seyring & Henricke. IV, 202, 1 p.

2. jav. kiad.: Sopronban 1856. uo. IV, 202 p., 1 lev.

1856

Fischer, Joseph: Természettan, tekintettel a vegytanra, az alsó reál- és népiskolai, valamint öntanulási használatára. Németül és egyszersmind magyarítva Schirckhuber Móricz által. – Naturlehre, mit Berücksichtigung der Chemie für die unteren Real- und Volksschulen, sowie zur Selbstbelehrung. Pesten 1856. Heckenast Gusztáv. 256 p.

Gyürky Antal: Vinczellérek könyve, avagy a szőlőművelés s borkezelésnek legalaposabb módja, A növény- és vegytan szabályai szerint gyakorlatilag előadva. I. köt. Pesten 1856. Ny. Emich Gusztáv. 136 p.

Stocker József: Ásványtan algymnasiumok számára. Sárospatak, 1856. A ref. főiskola bet. 100, 2 p.

Szilágyi Miklós: A hidegfürdőkről általánosan és Borszétről különösen. Pest, 1856. Ny. Emich Gusztáv. XXI, 212 p.

1857

Vegytani képek a közéletből. Johnston nyomán kiadja Csengery Antal. 1–2. köt. Pest, 1857. Pfeifer Ferdinand tulajdona. VI, 281 p.; VIII, 324 p.

Gyurits Antal: Növendékek könyvtára, tanodai és magánhasználatra. 1–4. köt. 5 részben. Pest, 1856–57. Lauffer és Stolp.

4. köt.: Természettan. 1–2. rész. 1857. 4 lev., 111 p., 2 t.; 2 lev., 127 p., 1 t.

A szervényi vegytan rövid kézikönyve. Dr. Strecker Adolf után magyarította dr. Oroszhegyi Józsa. 42 fametszvényvel. Pesten 1857. Ny. Müller Emil. 28, 407 p.

Stocker József: Szemléletű ásványtan. A cs. k. algymnasiumok számára átdolgozta Szabó József. Pest, 1857. Heckenast Gusztáv. 96 p.

1858

Boros Antal: Harkányi fürdő [Baranyában]. Pest, 1858. Ny. Beimel J. és Kozma Vazul. 112 p.

Bula Theophil: A természettan alapvonalai. Baumgartner Endre után. 1–2 füz. Bécsben [1858]. Cs. iskolai könyvtáruló int. 144, 140 p.

Csabai Imre: Népiskolai természettan. Kézikönyvül a népiskolák IV. osztálya számára Crüger János után. Kecskemét, 1858. Gallia Fülöp. 38 p.

2. kiad.: Kecskemét, 1859. uo. 93 p.

Dorner József: Az ásványtan elemei algymnasiumok és alrealiskolák számára Pest, 1858. Osterlamm Károly. VIII, 75 p.

Grosz Lipót: Az erdőbényei fürdő, helytörténetrajzi és orvosi szempontból, a vele kapcsolatban lévő savó- és szőlőgyógymódok leírásával orvosok és betegek számára. Pest, 1858. Ny. Müller Emil. VI, 55 p.

Gyürky Antal: Borászati vegytan röviden s népszerűen előadva. Nevendék borászok által tankönyvül használható. Pesten 1858. Ny. Emich Gusztáv. 2 lev., VI p., 7–100 p., 3 lev.

Néhány szó a gazdasági vegytanról. Dr. Stöckhardt „Chemische Feldpredigten” című munkája után magyarázta Vasváry Lajos. I. köt. Pesten 1858. Ny. Trattner-Károlynál. (Hartleben bizománya.) 4 lev., 104 p.